

Muhammet pygamberli kyssa

Category: Halk döredijiligi we rowaýatlar, Kitapcy, Sözler

написано kitapcy | 22 январа, 2025

Muhammet pygamberli kyssa MUHAMMET PYGAMBERLI KYSSA

(Bagşy Gurt ÝAKUPDAN ýazylyp alnan kyssalardan)

■ Ruhy baýlygymyzyň gözbaşy

Ruhy baýlygymyzyň gözbaşy asyrlaryň dowamynda özüniň maksadyna ýetip bilmän geldi. Türkmenistanyň öz Garaşsyzlygyna doly eýe bolmagy bilen şol gözbaşyň batyl ýollary açyldy.

Ruhy baýlygymyzyň şol gözbaşy – bagşylarymyzyň aýdym-saz hazynasynyň baý hem egsilmez çeşmesi.

Sowet döwründe folklor eserleriniň dini häsiýetli nusgalaryny aýdandygy üçin kemsitmelere sezewar edilenleriň birisi-de Türkmenistanyň at gazanan bagşysy Gurt Ýakupdy. Ol diýseň ýatkeşdi. Onlarça dessandan, ýüzlerçe aýdyndan başga-da halky kyssalaryň uly bir toplumyny ýatdan aýdardy. Gurt Ýakup Rüstem Zal, Muhammet pygamber, Eýup pygamber, Hezreti Aly, Bibi Patma, Ymamlar, Çingiz han hakda aýdylyp ýörlen halky kyssalary gürrüň bermäge ökdedi.

Şol folklor nusgalarynyň il arasynda galanlaryny toplam, okyjylar köpçüligine ýetirmegi maksat edindik. Goý, halkyň özüniň asyrlaryň dowamynda döreden ruhy baýlygy ýene olaryň özüne gowuşsyn.

Akmuhammet AŞYROW,
bagşyşynas.

❧ ❧ ❧

Rowaýatlarda Muhammet pygambere (s.a.w) hemmeler sylagly gözler bilen bakardylar. Onuň ýaranlarynyň, sahabalarynyň kylgan işleri hemişe oňa aýandy. Halaýyk onuň tagzımlaryna, öwütlerine eýererdı. Oňa eýerip, yslam dinine girenler ýamanlyk görmezdi. Tutan işleri oňlardy – diýipdirler. Emma

Muhammet pygamberiň aýdanlaryna pitiwa kylmaganlaram tapylýardy. Sahabalarynyň arasynda-da onuň aýdanlaryna ynanmadyklary boldy. Şol halatlary beýan edýän kyssa-hekaýatlarynyň birisini dile getirdi.

* * *

Bir gün säher metjitde Muhammet pygamber özüniň ýaranlary, sahabalary bilen olarga gürrüň berip oturypdy. Ol gürrüňini dowam edip, bir gyzykly rowaýata başlady. Emma oturan sahabalaryň biri Muhammet pygamberiň aýdyp başlan rowaýatyny oňlamady-da, ýanyndaky sahaba bakyp:

– Biler bolsaň, häzir Muhammet bizni aldap otyr. Onuň bu aýdanlaryna ynanmaň. Ol ýalan sözläp otyr – diýip, oňa müňkürlük etdi. Ol sahaba Muhammede öňem müňkürlük ederdi. Ol bu gezegem müňkürlük etdi weli, onuň bu gezekki müňkürligi Muhammede hasam aýan boldy. Ine, onsoň Muhammet pygamber ýanynda oturan sahabalara:

– Sahabalar! Siz häzir öýüňize gidiň. Soň öýle çagynda öýle namazyna geläýiň – diýdi.

Hawa, Muhammet pygamber sahabalara «Öýleriňize gidiň!» diýip, bir doga kyldy. Muhammet pygamberiň kylan dogasynyň gudraty özüňe belli. Onuň kylan dogasy ýöräp ugrady. Muhammet pygamberiň aýdyp başlan rowaýatyna müňkürlük edip ugran ýaňky sahaba öýüne bardy. Görse, öýünde aýaly hamyr ýugrup oturypdyr. Sahabanyň öýe gelenini görüp, aýaly:

– Weý, geläýdiňmi, aksakal! Geleniň gowy bolaýdy. Me, şu kündügi häziriň özünde eliňe al-da, ilerki ýaba baraga-da, suwdan dolduryp gelsene- diýdi.

Sahaba kündügi eline alyp, suwly ýaba tarap yöredi. Ol ýaba barşyna elindäki kündügi suwdan dolduryp, ony bir pynhanja ýerde goýdy-da:

– Men suw alyp barýançam, aýalymam garaşar-da – diýip, egnindäki eşiklerini çykaryp, suwly ýaba başsak urdy. Ol suwa bir çümüp çykdy weli, öňki bolşy däl-de, dört örüm saçly, ýetişen bir gyz görnüşine geldi. Sahaba özüniň bu bolşuna haýran galyp, näderini bilmän:

– Be, men nähili bolaýdym. Hany, meniň öýden alyp gaýdan kündügim? Hany, meniň eňegimdäki ören sakgalym? Men bi sähel wagtyň içinde dört örüm saçly ýaş gyz boldum-da duruberdim-le. Hany, meniň ol welaýatym nirede? Ol nirede galdy? Men indi neneň edermen? – diýip, ol köp ah-arman çekdi.

Hawa, ol, hakykatdan-da, başga bir jynsa öwrülen ekeni. Ol bu halda, alaç tapman, suwuň içinde oturan çagynda obanyň bir aýaly ol ýapdan suw almaga geldi. Ol suw almaga gelse, dört örüm saçly bir ýetişen ulugyz suw içinde oturypdyr. Suw almaga gelen ol aýal gyzy bu halda görüp:

– Bu ne ahwal, bu nä boluşdyr? Seniň bu bolup oturşyň näteňenälet? Bu bolşuň aýyp dälmidir? – diýende, ol hem:

– Menä-hä hut şu ýerde geçip barýan kerwenleriň birinden gaçyp galdym. Adymy sorasaňyz, meniň asyma Tapyldy diýerler – diýdi. Ol aýal bu gyzy öýüne alyp gitdi. Şol alyp giden aýalyň öýünde bir ýetişen gyzyň barlygyny eşidip, oňa gudaçylyga gelip ugradylar. Tapyldyny öýüne alyp giden aýal ahyry ol gyza hyrydarlaryň birisi bilen guda boldy.

Hawa, ol:

– Meniň ýetişen oglum ýok. Özümem bir aýal adam. Bu gyzy ýeri-haýy duşsa, abraý bilen birine berip goýbereýin – diýen karara gelip, birew bilen guda bolupdy. Şeýlelik bilen, bir gün Tapyldyny äre berip goýberdi. Tapyldy berlen äri bilen bile yaşaberdi. Ine, bir gün onuň iki ogly birden boldy. Wagty-sagady gelip, ol iki ogul ylgaşyp ýördüler.

Bir günden bir gün Tapyldy: «Oglanlarymyň eşiklerini ýuwup geleýin» diýip, şol öňki baran ýabyna tarap ýöredi. Ol ýabyň boýuna baryp, oglanlarynyň eşiklerini ýuwmakçy boldy weli, onuň öz endamam gijäberdi. Ol töwerek-daşyna seretdi-de, adamgaranyň gelýänini görmänsoň, eşiklerini çykaraga-da, akar ýaba başsak urdy-da, bir çümüp çykdy. Ol ýene bir çümdi weli, erkek adam sypatynda şol öňki çykan yerinden çykaýdy. Ol öz bolşuna haýran galdy. Öz bolşundan gorkup:

– Beý, bu nä boluş? Men öz ärim bilen ençeme ýyllap yaşaşdym. Iki sany oglum boldy. Indi bu neneňai ahwalatdyr?! – diýdi.

Görse, şol bir zamanky bu ýaba suw almaga getiren kündügem şol durşuna duran eken. Ol kündüginini alyp, dogry öňki öýüne

gaýtdy. Öýüne gelse, aýaly oňa garaşyp oturypdyr. Ol gelşine aýalyna:

– Heleý, men köprük eglenäýdimmi? – diýende, aýaly oňa:

– Aý, ýok-la. Gelen ýeriň bolar – diýdi. Onda ýaňky sahaba ýene:

– Entek irräkdir-le? Öýlän çagy bolan däl-dir-ä? – diýende, aýaly:

– Ýok, öýlän bolanok – diýip, jogap berdi. Şondan soň ol sahaba:

– Men pygamberiň metjidine öýle namazyna baraýmalydyryn – diýip, howlugyp, öýünden çykyp gitdi. Şol howlugyp öýden gidişine ýaňky sahaba pygamberiň metjidine bardy weli, pygamber onuň bolşuny görüp gülüberdi. Sahaba pygamberiň nämä gülýänine düşünmedi. Ol asyl özüne gülýändirem öýtmedi. Şol ýerde metjitde öýle namazy okaldy. Öýle namazy okalandan soň, pygamber ýene öz ýaranlaryna gürrüňler berip başlady weli, bir waka oňa aýan boldy. Pygamber şol zaman metjidiň kölegesine çykdy. Görse, beýleden ýaňky sahabanyň telim ýyllap bile ýaşaşan äri iki oglunyň elinden tutup, dogry metjidiň kölegesini nazarlap gelyär. Ol şol alakjap gelşine ilki Muhammet pygamber bilen salamlaşdy-da:

– Eý, Merhemetli tagsyr! Bu älemniň Soltany Sizmi?

Onda Muhammet pygamber:

– Hawa, bu älemniň Soltany-ha mendirin – diýdi.

Ýaňky iki ogly bilen gelen adam:

– Siz şu älemniň Soltany bolsaňyz, bizlerge kömek ediň. Elinden tutup duranlarym meniň ogullarym. Bularyň ejesiniň adyna Tapyldy diýýändirler. Ana, biz ony ýitirdik. Gördüm-bildim habaram ýok. Ol diri ýitig bolaýdy. Siz bizlerge kömek ediň – diýende, Muhammet Resulalla:

– Siz bu çagalaryňyzyň ejesini haçan ýitirdiňiz? – diýip soranda, ol gelen adam»

– Wah, ol şu gün ir bilenem bardy-la. Birsen ýitip gidip, zym-zyýat bolaýdy. Onuň bilen ýedi ýyllap bile ýaşaşdyk. Meniň şu oglanjyklarymam şol ýiten aýalymdan bolupdy. Indi men nädermen? – diýende, ýaňky sahaba, Muhammet Resulallaha müňkürlük eden sahaba ýedi ýyllap şol gelen adama aýal bolup

gezensoň, ol hem bu sözleri diňläp otyr. Özünden bolan iki ogluny hem gözi bilen görüp otyr. Bu sylaryň ählisi pygambere aýan bolup duransoň, ol gözünüň gytagy bilen müňkürlük edip, şu agyr ýagdaýa düşen sahaba seretdi-de, ýene söze başlady:

– Çaga diýilýän örän tangyr bolguçdyr. Eger, bu oglanlaryň ejesini gözleýän bolsaňyz, onda iki ogluňyzam goýberiň. Çaga öz ejesini dişinden tanarmyş. Oglanlary goýberiň! Şu gelen ýeriňizde oglanlaryňyzyň ejesi bar bolsa, olaryň özleri aýlanyp-dolanyp tanarlar. Olary saklap durmaň-da, goýberiň tanasynlar – diýdi. Ol oglanlar özleriniň ejesini gözläp, aýlanyberdiler. Aýlanyp-aýlanyp, ahyrynda şol ejesi bolup gezen sahabany nazarlap, oňa ýakyn baryberenlerinde, Tapyldy hem aljyrap, oturan sopularyny basgylaşdyryp, olaryň üstlerinden ýöräp geçip, Muhammet pygamberiň aýagyna ýykyldy, ýarym-ýaş aglap:

– Ýa, Resulalla! Men kyýamat-ahyra çenli Siziň öňüňizde günäkärdirin. Binamys, busuwytdyryn. Siziň öňüňizde günäm uludyr. Amatylla maňa göz görkezdi. Meni masgara kylmaňlar! Men indi neneň edermen? – diýip eňreýärdi. Muhammet pygamber ol müňkür sahabanyň bu halda bolup oturyşyny görüp:

– Seniň bu bolup oturyşyňy görmek maňa agyrdyr – diýip, ýene oňa dözmän, bir doga kyldy welin, ýaňky iki oglan we olarnyň ýany bilen gelen kakasy jemi üç bolip, üç kişi kepderi sypatda şapyr-şapyr edip, asmana uçup gitdiler. Olar Allanyň emri bilen bu ýere iberilen perişdelerdi. Bu zatlar müňkür sahaba göz görkezilip edilen zatlar-da.

Bu wakadan soň Muhammet pygamber ýene metjide baryp, gürrüňini dowam edip otyrды. Hezreti Aly, Omar, Osman hem metjitde Muhammet pygamberniň gyzykly gürrüňlerini üns bilen diňläp oturypdylar. Bu halatda ýene bir hyýanatyň injegi aýan bolup ugrady. Bir betnyşan sakgally adam gelip, Yslam welaýatyna gyýa bakyp ýörşüne ahyry üç sany içaly iberip, Muhammet pygamber metjitde otyrka, ony gabap, wehim salarman boldy. Emma Yslamda welin, entek leşger taýýar däldi. Metjidiň işiginde-de ýigrimi sany daýaw ýigidi goýup, olarga:

– Menden bir yşarat bolmasa, siz duran ýerňizden gymymdaýmaň!

Eger-de, gymyldaysaňyz, onda ýagşylyk tamasyny etmäňler – diýdi.

Ine, birdenkä salam-helik ýok, ýaňky içalylylar gelýär-de, Muhammet pygamberiň daşyny alýarlar. Bu ýagdaýy görüp, Hezreti Aly zülpükäre elini uzadýar weli, Muhammet pygamber onuň budundan burup alýar-da:

– Otur – diýip, yşarat edär. Ýogsam, Hezreti Aly olar bilen derrew bellisini etjekdi. Onda-da, garaz bularnyň hemmesi: «Peslikde kemal bar» diýşip, geplemän oturdylar. Şol ýerde ýaňky ýowuzlaryň biri aýlanyp-aýlanyp, ahyry:

– Haýsyňyz siziň Muhammet pygamber bolarsyňyz? – diýip, rehimdar gözleri bilen bakdy. Soňra bolsa, ol ýene:

– Heý, beýle adamyň hem kellesini alyp bolarmy? – diýip, togalanyp-togalanyp, emedekläp gelip, Muhammet pygamberiň aýagyna ýykyldy. Ol alaç tapmandan soňra:

– Eý, Muhammet! Men biedeplik etdim. Siziň Aly diýgen kişiňiz barmyş. Goý, ol meni kerçesin. Siz ýaly kişiniň göwnüne degip, men örän gabahat işlarni etdim. Indi şol Aly diýgen kişiňiz meni kerçäp, bölek-bölek etsin – diýdi. Onda Muhammet pygamber hem:

– Sizni kerçäp bolmaz. Sebäbi, entek seniň eliňden ençeme kişiler musulman bolmaly. Sen baýyňny galdyrgyl – diýdi. Ol şol taýda musulman bolmagarazy boldy. Ol şol zaman daşary çykyp, kelemeýi-şahadatny öwürdi-de, Muhammet pygamberge garap:

– Menä-hä, musulman boldum. Muhammetniň sabyrlylygyny, kaddyny görüp, takatlylygyny görüp, musulman boldum. Ýörüň, sizen musulman bolsanyz-ha, boluň, eger bolmasaňyzam, onda özüňiz biliň – diýip, öz nökerlerine ýüzlenende, olar hem säginmän, şol bada musulman boldular. Ýaňky gürlükde duranlar bilen birlikde, olaryň ýanlaryndaky üç ýüz sany pälwanam musulman boldy. Şondan soňra olar özleriniň welaýatlaryna dolanyp geldiler. Öň Muhammet pygamberniň mübärek kellesini almaga wada beren pälwanlaryň hemmesi musulman bolup, yslama uýup, öňki gulluk eden welaýatlarynyň häkimlerine ýagy boldular. Olar tutuş welaýatyň daşyny alyp, giden halaýyga ýüzlenip:

– Sen musulman boljakmy ýa-da ýokmy? – diýip, gazap bilen

gylyç göterdiler. Şonda Muhammet pygamber Burydalarny şu ýerlerge (Merw illerine – t.b.) hökümdar edip goýýar. Şeýdibem, yslamyň örüsi barha giňäp, ol alyslarga ýetýär. Olarnyň şan-şöhraty alyslarga ýetip, Aryş bilen barabar bolýar.

Yslamyň ýaýran ýerlerinde Muhammet pygamberge müňkürlik etmek kesilýär. Halallyk, sogap işleri rowaçlanýar.

Rawylar Muhammet pygamberge müňkürlik edilen pursatynyň kyssa-hekaýatyny şeýle nusgalarda dile getirerdiler. Halk döredijiligi we rowaýatlar